

„TURYZM” 1995, t. 5, z. 1

Jolanta Jakóbczyk-Gryszkiewicz

WYBRANE ASPEKTY ROZWOJU FUNKCJI WYPOCZYNKOWEJ
W STREFACH PODMIEJSKICH TRZECH NAJWIĘKSZYCH MIAST
POLSKI: WARSZAWY, ŁODZI I KRAKOWA

LES ASPECTS CHOISIS DU DÉVELOPPEMENT DE LA FONCTION
DE REPOS DANS LES ZONES SUBURBAINES DES TROIS
LES PLUS GRANDES VILLES DE LA POLOGNE:
VARSOVIE, ŁÓDŹ ET CRACOVIE

SELECTED ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE
RECREATIONAL FUNCTION IN THE SUBURBAN ZONES OF THE
THREE BIGGEST POLISH CITIES: WARSAW, ŁÓDŹ AND CRACOW

Mieszkańcy dużych miast, na całym niemal świecie, w czasie weekendów korzystają najczęściej z terenów rekreacyjnych oferowanych im przez strefy podmiejskie. Niewielkie odległości są tu bardzo istotne w przypadku krótkiego dwudniowego wypoczynku. Dla rodzin z małymi dziećmi i emerytów strefy podmiejskie są także dogodnym miejscem spędzania wakacji.

W Polsce w strefach podmiejskich dużych miast funkcje wypoczynkowe rozwinęły się na dużą skalę po II wojnie światowej, chociaż początki budowy domów letniskowych lub wynajmu letnisk sięgają okresu międzywojennego, a nawet ubiegłego stulecia. Wiązało się to ściśle z rozbudową sieci masowej komunikacji w strefach podmiejskich, takiej jak kolej i tramwaj podmiejski (L i s z e w s k i 1987). Wraz ze wzrostem dostępności komunikacyjnej rosły możliwości i tempo ekspansji miasta na tereny podmiejskie.

Funkcja wypoczynkowa stref podmiejskich była przedmiotem zainteresowań wielu geografów, by wymienić jedynie tych, którzy zajmowali się prezentowanymi w niniejszej pracy strefami (M a t c z a k 1984, 1985, 1986, 1987, 1991,

Liszewski 1987, Jackowski, Warszńska 1979, Groch 1977, Krzymowska-Kostrowicka 1990, Jasiński, Kowalczyk 1990). Autorzy ci omawiają najczęściej walory przyrodnicze i kulturowe badanych stref podmiejskich, w tym drugim przypadku zwracając szczególną uwagę na zagospodarowanie turystyczne. Rzadziej poruszany jest temat przemian wsi pod wpływem turystyki. Najwięcej uwagi tym zagadnieniom poświęca w swych pracach A. Matczak (1985, 1986, 1987, 1991).

Celem niniejszego opracowania było pokazanie jak w strefach podmiejskich trzech największych miast polskich rozwija się funkcja wypoczynkowa, jakie czynniki ten rozwój determinują oraz jakie istotne różnice występują między tymi strefami.

Warszawa, Łódź i Kraków, największe miasta współczesnej Polski, są odmienne w swej genezie, rozwoju i pełnionych funkcjach. Strefy podmiejskie wytworzone wokół nich także wykazują zróżnicowanie. W przypadku Krakowa i Warszawy, które od średniowiecza odgrywały bardzo ważną rolę w hierarchii sieci osadniczej Polski, ich strefy podmiejskie wykształciły się szybciej i lepiej niż strefa podmiejska Łodzi. Łódź, mimo swego również średniowiecznego rodowodu, zaczęła się intensywnie rozwijać dopiero w XIX w., ważniejszą rangę w sieci osadniczej kraju uzyskała jeszcze później – w Polsce międzywojennej. Niektórzy autorzy (np. Straszewicz 1954) poddawali w wątpliwość istnienie łódzkiej strefy podmiejskiej nawet po zakończeniu II wojny światowej.

Swe funkcje wypoczynkowe strefy podmiejskie Krakowa i Warszawy pełniły już praktycznie w średniowieczu będąc miejscem polowań i odpoczynku kolejnych królów i książąt polskich. Taka funkcja w strefie podmiejskiej Łodzi pojawiła się w drugiej połowie XIX w., kiedy to łódzka burżuazja, a zwłaszcza fabrykanci, zaczęła budować swe rezydencje i domy letniskowe.

Badane trzy strefy podmiejskie analizowano w granicach województwa stołecznego warszawskiego, łódzkiego i krakowskiego. Strefa podmiejska Łodzi wyróżnia się najmniejszą powierzchnią – jest to zarazem najmniejsze województwo w Polsce. Powierzchnia strefy podmiejskiej Warszawy i Krakowa jest porównywalna (tab. I).

Wszystkie trzy badane strefy podmiejskie są obszarami o bardzo dużej gęstości zaludnienia – największej w przypadku strefy łódzkiej (750 osób na km²) i bardzo silnie zurbanizowanymi. Odsetek ludności miejskiej, dominującej na tych obszarach wynosi od 93% w strefie podmiejskiej Łodzi do 69,1% w strefie podmiejskiej Krakowa. W tych silnie uprzemysłowionych obszarach powierzchniowo zalesione nie są zbyt duże – najmniej lasów występuje w okolicach Łodzi (niecałe 15%), najwięcej w okolicach Warszawy (prawie 23%), natomiast emisja gazów i pyłów na 1 km² zastraszająco duża. Wszelkie rekordy bije strefa podmiejska Krakowa, w której na 1 km² opada rocznie 206,7 ton gazów i pyłów, kilkakrotnie więcej niż w pozostałych strefach. Są to wartości porównywalne z obszarem największej klęski ekologicznej w Polsce – województwem

Tabela I

Ogólna charakterystyka stref podmiejskich w 1992 r.

La caractéristique générale des zones suburbaines en 1992

Wyszczególnienie	Strefa podmiejska		
	Warszawy	Łodzi	Krakowa
Ludność w tys.	3 778	1 523	3 254
– w województwie	2 409	1 130	1 232
– w miastach	1 644	838	748
– % ludności miejskiej	88,8	93,1	68,5
Gęstość zaludnienia (os./km ²)	636	742	379
Powierzchnia lasów (%)	23	15	16
Miejsca noclegowe (tys.)	17,5	5,6	16,1
Emisja pyłów	47,1	72,9	206,5

Źródło: Rocznik Statystyczny, 1993, GUS, Warszawa

katowickim (242,8 ton na 1 km²). Tak silne zanieczyszczenia powietrza stawiają pod znakiem zapytania przydatność terenów stref podmiejskich do celów wypoczynkowych, zwłaszcza w bezpośrednim sąsiedztwie samych miast.

Pozostałe elementy środowiska fizyczno-geograficznego, poza wodami, są na ogół sprzyjające wypoczynkowi.

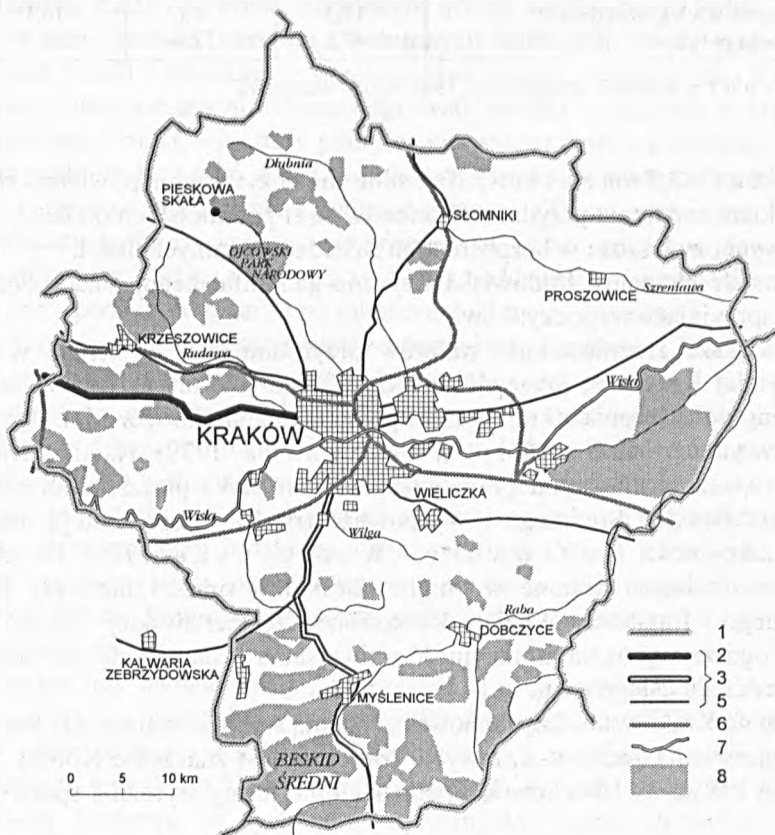
Największe zróżnicowanie walorów przyrodniczych występuje w strefie podmiejskiej Krakowa. Szczególnie urozmaicona jest tu rzeźba. Na obszarze tym mamy do czynienia z krajobrazem podgórskim, średniogórskim, wyżynnym i kotlinowym (Jackowski, Warszzyńska 1979). Najatrakcyjniejsze tereny, zwłaszcza dla czynnego wypoczynku (turystyka piesza, narciarstwo) to fragmenty Beskidu Średniego i Wyspowego (rys. 1). Reprezentują one I i II klasę atrakcyjności (Jackowski, Warszzyńska 1979). Do klasy III zaliczono obniżenia dolinne w obrębie Beskidów oraz wzniesienia Pogórza Wielickiego i fragmenty Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Tereny Beskidów i Pogórza wyróżnia atrakcyjność uniwersalna – nadają się one do wypoczynku w ciągu całego roku.

Wyżynę Krakowsko-Częstochowską cechują wysokie walory, ale bez możliwości uprawiania sportów zimowych. Mniejsze jest znaczenie Kotliny Sandomierskiej i Wyżyny Miechowskiej, chociaż obie formy wyróżnia spory odsetek lasów.

Mimo silnych przekształceń środowiska w strefie podmiejskiej Krakowa zachowały się fragmenty przyrody pierwotnej. Należy do nich Ojcowski Park Narodowy (najmniejszy w Polsce, o powierzchni 16 km²) ciekawy ze względu na rzeźbę i występowanie zjawisk krasowych. Niestety park ten ze względu na położenie między Krakowem a GOP-em jest terenem najbardziej zagrożonym przez zanieczyszczenia powietrza w krakowskiej strefie podmiejskiej. W oma-

wianej strefie występuje w sumie 18 rezerwatów – krajobrazowych, florystycznych, przyrody nieożywionej o ogólnej powierzchni 306 ha (Jackowski, Warszńska 1979). Rzeki o znaczeniu rekreacyjnym w strefie podmiejskiej Krakowa to głównie Raba w części południowo-wschodniej oraz Dłubnia i Szreniawa w części północnej. Wisła, przecinająca całą strefę z zachodu na wschód, na skutek silnego zanieczyszczenia, nie odgrywa żadnej roli, poza walorami urozmaicenia krajobrazu.

Największymi kompleksami leśnymi są: Puszcza Niepołomska położona na wschód od Krakowa w Kotlinie Sandomierskiej oraz lasy porastające zbocza Beskidów (rys. 1).

Rys. 1. Strefa podmiejska Krakowa

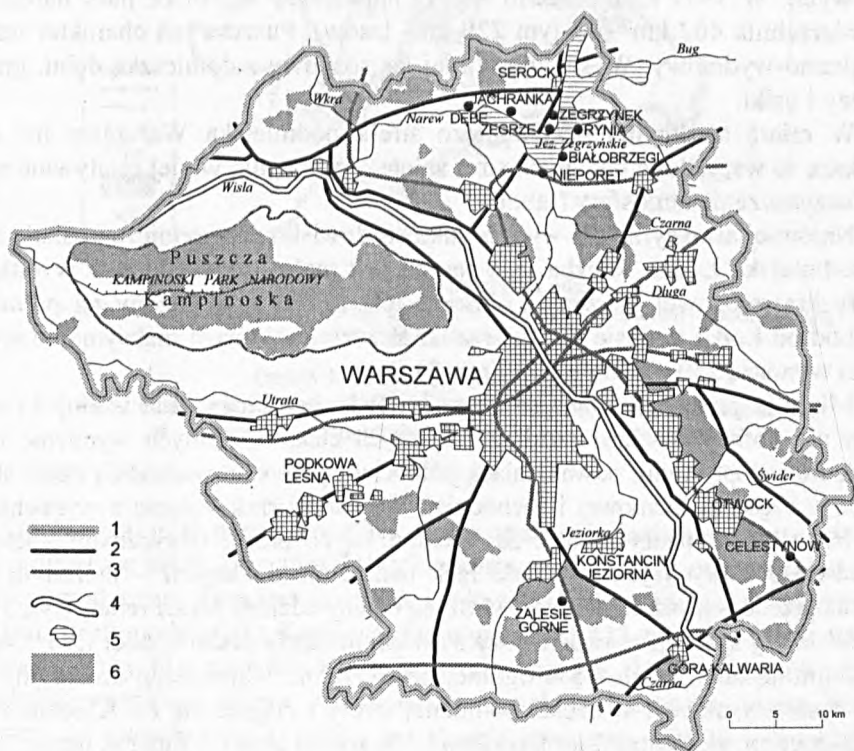
- 1 – granice województwa, 2 – autostrada, 3 – droga szybkiego ruchu,
4 – drogi główne, 5 – koleje, 6 – rzeki, 7 – lasy

Dessin 1. La zone suburbaine de Cracovie

- 1 – les limites de la voïvodie, 2 – l'autoroute, 3 – le chemin du mouvement rapide,
4 – les routes principales, 5 – les chemins de fer, 6 – les rivières, 7 – les forêts

W strefie podmiejskiej Warszawy, ze względu na nizinne położenie, rzeźba nie odgrywa znaczącej roli. Jedynym urozmaiceniem są doliny rzeczne – w tym rozległa dolina Wisły i pradolina (w części północnej pradolina warszawsko-berlińska) oraz wydmy śródlądowe. Rzeki, zbiorniki wodne i lasy to główne atrakcje przyrodnicze strefy podmiejskiej Warszawy, która przecina całą strefę z południowego wschodu na północny zachód, Narwi i Bugu oraz Wkry na północy. Drobniejsze rzeczki nie są przystosowane do celów rekreacyjnych, a ponadto w większości silnie zanieczyszczone. Również duże zanieczyszczenie wskazuje Wisła na odcinku z Warszawy do Zakroczymia. Tereny wykorzystywane w celach rekreacyjnych to pobraża Wisły w obrębie Warszawy i na południe od niej do ujścia Świdra oraz wybrzeża Zalewu Zegrzyńskiego. Zalew albo Jezioro Zegrzyńskie jest największym powierzchniowo (3300 ha) sztucz-

Rys. 2. Strefa podmiejska Warszawy

1 – granice województwa, 2 – drogi główne, 3 – koleje, 4 – rzeki, 5 – zbiorniki wodne, 6 – lasy

Dessin 2. La zone suburbaine de Varsovie

1 – les limites de la voïvodie, 2 – les routes principales, 3 – les chemins de fer, 4 – les rivières, 5 – les bassins d'eau, 6 – les forêts

nym zbiornikiem wodnym w Polsce. Utworzono go na Bugu i Narwi w 1962 r. We wsi Dębe nad Narwią wzniesiono 24-metrową zaporę i hydroelektrownię o mocy 20 MW. Zalew, oprócz zabezpieczenia doliny Bugu przed wylewami i regulacji stosunków wodnych w regionie, pełni ważną funkcję turystyczną. Samo jezioro i jego strefa przybrzeżna posiada największe walory wypoczynkowe w strefie podmiejskiej Warszawy (J a s i ń s k i 1990).

Oprócz wód ważną rolę odgrywają w badanej strefie lasy zajmujące tu prawie 23% powierzchni – znacznie więcej niż w pozostałych strefach (tab. I). Największe kompleksy leśne ciągną się na północ od Warszawy w pasie od Nieporętu do Zakroczymia, mniejsze wzdłuż lewego brzegu Wisły od Zalewu Zegrzyńskiego po Celestynów i najmniejsze na południe od stolicy, od Podkowy leśnej po Górę Kalwarię (rys. 2).

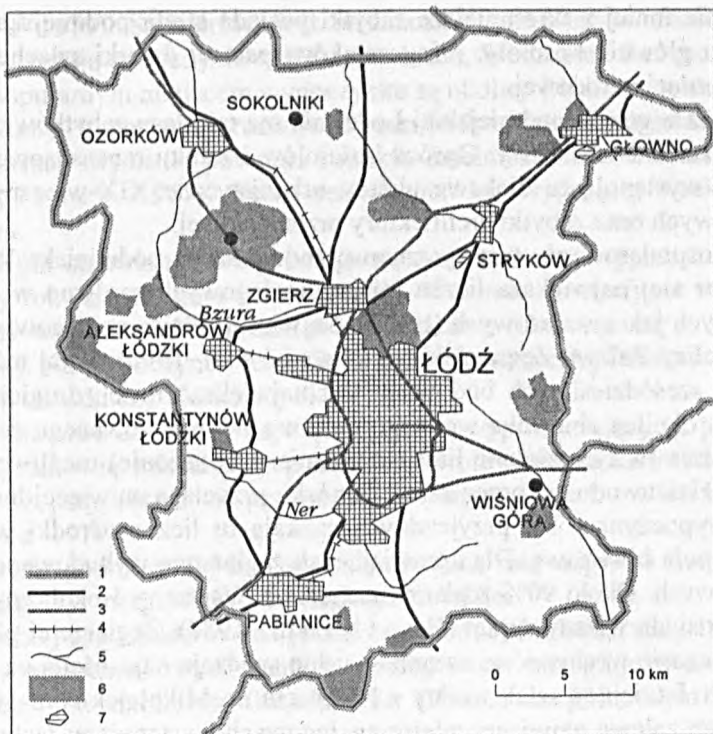
W paśmie północnym najrozleglejszym kompleksem jest Puszcza Kampinowska powstała na jednym z największych w Europie obszarze wydm śródłądowych. W 1959 r. utworzono w niej największy w Polsce park narodowy (powierzchnia 407 km², w tym 220 km² lasów). Puszcza ma charakter leśno-bagienny-wydmowy. Występuje w niej las sosnowy z domieszką dębu, grabu, brzozy i osiki.

W miarę atrakcyjna przyrodniczo strefa podmiejska Warszawy ma największą ze wszystkich badanych stref zaletę – występują w niej relatywnie małe zanieczyszczenia atmosfery (tab. I).

Najmniej atrakcyjne dla wypoczynku środowisko przyrodnicze posiada strefa podmiejska Łodzi. Rzeźba tego terenu jest mało urozmaicona, z wyjątkiem strefy krawędziowej Wyżyny Łódzkiej. Jest to obszar położony na północny wschód od Łodzi w pasie od Zgierza do Brzezin, w którym maksymalne wysokości wynoszą 250–283 m n.p.m. (rys. 3).

Mimo iż przez omawianą strefę podmiejską przebiega dział wodny I rzędu, teren nie obfituje w duże rzeki. Z większych cieków wodnych wymienić należy Bzurę z dopływami, odwadniającą północną i północno-wschodnią część strefy i Ner w części południowej i zachodniej. Większość rzek, łącznie z wymienionymi, jest silnie zanieczyszczona, zaś niektóre są po prostu fabrycznymi ściekami. Zaledwie 3% płynących w strefie rzek nadaje się do kąpieli – można tu wymienić przede wszystkim Mroge z Mroźycą i dolny odcinek Moszczenicy (rys. 3).

W takiej sytuacji najważniejszym walorem strefy podmiejskiej Łodzi są lasy. Zajmują one niecałe 15% ogólnej powierzchni. Najbardziej atrakcyjny obszar lasów występuje w części północnej strefy i ciągnie się od Aleksandrowa Łódzkiego przez Grotniki do Ozorkowa i Sokolnik oraz od Zgierza przez Smardzew do Szczawina. Przez ten kompleks leśny przebiega linia zasięgu jodły, buka i świerku w Polsce. Najlepsze warunki do wypoczynku, dosyć ubogie w porównaniu z innymi strefami, ze względu na występowanie sosnowych lasów i małych, czystych rzeczek, występują w północnej części strefy podmiejskiej Łodzi.

Rys. 3. Strefa podmiejska Łodzi

1 – granice województwa, 2 – drogi główne, 3 – koleje, 4 – tramwaje podmiejskie,
5 – rzeki, 6 – lasy

Dessin 3. La zone suburbaine de Łódź

1 – les limites de la voïvodie, 2 – les routes principales, 3 – les chemins de fer,
4 – les tramways suburbains, 5 – les rivières, 6 – les forêts

Oprócz walorów przyrodniczych istotne znaczenie mają szeroko pojęte walory kulturowe takie, jak: zabytki architektury i urbanistyki oraz zagospodarowanie turystyczne. Zarówno ilość jak i jakość zabytków stawia na pierwszym miejscu strefę podmiejską Krakowa. Znajdują się tu 433 zabytki – wiele bardzo wysokiej klasy (Jackowski, Warszńska 1979). Spośród najciekawszych wymienić należy XIV-wieczny zamek w Pieskowej Skale przebudowany na renesansową rycerską rezydencję zamkową. Jest to jeden z przykładów zamków zbudowanych na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, na szlaku Orlich Gniazd. Innym unikalnym zabytkiem jest muzeum soli w Wieliczce. Wieliczka to najstarsza w świecie czynna kopalnia soli o międzynarodowej sławie. Oprócz muzeum mieści się tu także podziemne sanatorium alergologiczne i rezerwat przyrody w Grocie Kryształowej.

Znacznie mniej i skromniejsze zabytki posiada strefa podmiejska Warszawy – są to głównie kościoły, ruiny zamków, pałace, dworki szlacheckie oraz miejsca pamięci narodowej.

Również w strefie podmiejskiej Łodzi nie ma tej klasy zabytków co w okolicach Krakowa i Warszawy. Oprócz kościołów i zamku renesansowego w Pabianicach, występują tu ciekawe układy urbanistyczne XIX-wiecznych miast przemysłowych oraz zabytki architektury przemysłowej.

W zagospodarowaniu turystycznym przoduje strefa podmiejska Warszawy. Powstała w niej największa liczba miejsc noclegowych zarówno w obiektach turystycznych jak i wczasowych (tab. I). Najwięcej miejsc noclegowych występuje w okolicy Zalewu Żegrzyńskiego (J a s i ń s k i 1990). Tutaj też począwszy od lat sześćdziesiątych budowana jest największa liczba drugich domów. Atrakcyjna okolica zbiornika wodnego świetnie skomunikowanego ze stolicą – kolej, autobus (w tym zielone linie uruchamiane w sezonie) możliwość wykorzystania szlaku wodnego przez kanał Żerański, przyciąga najwięcej ludzi spragnionych wypoczynku. Na przyjezdnych czekają tu liczne ośrodki wczasowe, kempingi, pola biwakowe. Dla uprawiających żeglarstwo wybudowano 9 przystani jachtowych. Około 90% żeglarzy pochodzi z Warszawy i okolicznych miast, zaś 80% posiada własny sprzęt (E p e l b a u m 1987). Żeglarze ci pływają po zalewie w czasie weekendów, natomiast urlop spędzają najczęściej na jeziorach mazurskich. Istniejący szlak wodny z Nieporętu do Mikołajek wynosi 280 km. W okolicach zalewu najwięcej miejsc noclegowych występuje w Jachrance, Serocku, Rynii i Nieporęcie (J a s i ń s k i 1990). Inne dobrze zagospodarowane ośrodki w strefie podmiejskiej Warszawy to: Otwock, Konstancin-Jeziorna i Zalesie Górne. Otwock jest znanym uzdrowiskiem powstałym w końcu XIX w., wyposażonym w liczne sanatoria i prewentoria dla dzieci. Konstancin-Jeziorna pełni funkcje uzdrowiskowe dzięki występowaniu wód mineralnych oraz szpitalne, będąc ośrodkiem rehabilitacji pourazowej.

Strefa podmiejska Warszawy jest świetnie skomunikowana dzięki systemom szybkiej podmiejskiej kolei dojazdowej (do Milanówka, Otwocka, w kierunku Mińska Mazowieckiego). Wzdłuż tych linii już od początku wieku powstawały miejscowości lotniskowe. Oprócz tego istnieją tu liczne dalsze połączenia kolejowe, autobusowe, a także żeglugowe.

Miejsca noclegowe w strefie podmiejskiej Warszawy są wykorzystywane prawie wyłącznie w sezonie letnim. Zaledwie w kilku procentach wykorzystuje się je przez cały rok – np. ośrodki w Jachrance, w których zakwaterowani są uchodźcy polityczni z krajów Trzeciego Świata.

W strefie podmiejskiej Warszawy z wypoczynku weekendowego korzysta 17% mieszkańców stolicy (D z i e g i e ć , L i s z e w s k i 1984).

W strefie podmiejskiej Krakowa występuje bardzo silna koncentracja miejsc noclegowych. Myślenice, Dobczyce, Krzeszowice oraz Skała (Ojcowski Park Narodowy) skupiają przeszło 50% wszystkich miejsc (J a c k o w s k i , W a r -

szyńska 1979). Sanatoriów jest tu znacznie mniej niż w okolicach Warszawy. Występują one jedynie w Krzeszowicach, Wieliczce i Radziszowie. Najbardziej popularnym miejscem wypoczynku są okolice Myślenic w dolinie czystej rzeki Raby. Intensywnie rozwija się tam budownictwo drugich domów. Na przedmieściach Myślenic powstała rozległa dzielnica domków letniskowych – Zarabie (Groch 1977). Teren ten skupia 1/3 wyjazdów weekendowych z Krakowa.

Specyfika omawianej strefy polega na tym, że sezon wypoczynkowy trwa przez cały rok (zima – góry i narciarstwo). W sumie do strefy na wypoczynek świąteczny wyjeżdża 27% mieszkańców Krakowa (Dziegieć, Liszewski 1984). Na wypoczynek ściągają tu także chętni z całej Polski i z zagranicy – np. do Wieliczki czy Pieskowej Skały.

W ruchu weekendowym największą grupę wypoczywających, poza krakowianami, stanowią mieszkańcy pobliskiego województwa katowickiego. Szacuje się, iż przyjeżdża ich przeszło 200 tysięcy (Jackowski, Warszńska 1979).

W strefie podmiejskiej Krakowa dominującą rolę odgrywa transport kolejowy i drogowy, marginesową zaś żegluga na Wiśle.

Najslabiej zagospodarowana jest strefa podmiejska Łodzi (tab. I). Najwięcej ośrodków wypoczynkowych i miejsc noclegowych występuje w niej w trzech skupiskach – w okolicach Grotnik oraz Głowna na północnym wschodzie. Ośrodki tu występujące czynne są wyłącznie w sezonie letnim (Mataczak 1987). W wymienionych rejonach koncentruje się też występowanie drugich domów. W takich miejscowościach jak Grotniki, Sokolniki, Ustronie, Justynów liczba domów letniskowych przewyższa liczbę domów mieszkalnych (Mataczak 1986). Gros domów pochodzi z ostatnich 20 lat, sprzed II wojny światowej niecałe 7%. Ruch budowlany związany z wykupowaniem terenów podmiejskich z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe rozpoczął się w strefie podmiejskiej Łodzi już pod koniec XIX w. (pojedyncze przypadki łódzkich fabrykantów), ale na większą skalę miał miejsce dopiero w okresie międzywojennym (Liszewski 1987).

Strefa podmiejska Łodzi pozbawiona jest obiektów sanatoryjnych (poza jednym w samej Łodzi).

Dostępność komunikacyjna tej strefy jest dobra. Odległości od Łodzi rzadko przekraczają 30 km. Wypoczywający mają do swojej dyspozycji kolej, tramwaj podmiejski funkcjonujący od pierwszych lat XX w., autobus (w tym zielone linie w sezonie). Około 40% wszystkich wyjazdów wypoczynkowych odbywa się za pomocą prywatnych samochodów osobowych (Mataczak 1986). Strefa podmiejska Łodzi przyjmuje 3/4 całego ruchu weekendowego w Łodzi i innych miast aglomeracji. W czasie wyjazdów świątecznych wypoczywa tu 15% mieszkańców Łodzi – najmniejszy odsetek w porównaniu z pozostałymi strefami (Dziegieć, Liszewski 1984).

Funkcje wypoczynkowe badanych stref rozwijają się w sposób zróżnicowany. Wynika to zarówno z odmiennych warunków naturalnych, jak też tradycji oraz rangi miast w hierarchii sieci osadniczej Polski.

Strefę podmiejską Łodzi wyróżniają na tle pozostałych, najmniej atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego, niewielka ilość zabytków i najslabsze zagospodarowanie turystyczne. Wykazuje ona pewne opóźnienia w stosunku do innych stref. Wystąpiły tu w zasadzie jedynie dwa etapy powstania osadnictwa turystycznego – z lat międzywojennych i po II wojnie światowej (Dziegiewicz, Liszewski 1984).

W strefie podmiejskiej Krakowa na terenie Puszczy Niepołomickiej wypoczywał w swym domku myśliwskim i polował już Kazimierz Wielki, od XVII w. do pobliskiej Kalwarii Zebrzydowskiej ciągnęły pielgrzymki wiernych, do Krzeszowic w XVIII w. jeżdżono do wód, a do zakładu wodoleczniczego w Wieliczce w XIX w.

Nieco uboższe tradycje ma strefa podmiejska Warszawy. Z chwilą przeniesienia do niej stolicy, okolice Warszawy stały się miejscem polowań królewskich. Wazowie np. szczególnie upodobali sobie puszcę w okolicach Nieporętu. Tradycje wyjazdów na letnisko i budowy domów letniskowych sięgają w tej strefie XIX w. Sanatoria otwockie przyjmują chorych także od ubiegłego stulecia.

Najciekawsze walory posiada strefa podmiejska Krakowa. Jej środowisko przyrodnicze jest najbardziej zróżnicowane, ale też, co większość autorów zdaje się bagatelizować, najbardziej zdegradowane. Liczne, wysokiej klasy zabytki podnoszą walory terenów wypoczynkowych. Jest to jedyna z badanych stref, w której sezon wypoczynkowy trwa cały rok. Z wypoczynku korzysta tu największy odsetek mieszkańców Krakowa, jak też ludność z sąsiednich okolic, całej Polski i z zagranicy. W stosunku do stopnia atrakcyjności terenu słabsze jest tu zagospodarowanie turystyczne. Niewątpliwie najlepiej zagospodarowana jest strefa podmiejska Warszawy, co wynika z większych możliwości stołecznych inwestorów państwowych, jak też i stopnia zamożności samych mieszkańców. Środowisko przyrodnicze i uzupełniające je zabytki nie jest tak atrakcyjne jak w strefie podmiejskiej Krakowa, ale znacznie ciekawsze niż w okolicach Łodzi. Atutem jest najslabsze skażenie środowiska. Największą atrakcję stanowią wody i możliwości uprawiania sportów wodnych, z żeglarsstwem włącznie, nad Zalewem Zegrzyńskim.

Potrzeba wypoczynku weekendowego jest dla mieszkańców dużych i uciążliwych dla życia miast bardzo silna. Ludzie wyjeżdżają do stref podmiejskich niezależnie od stopnia atrakcyjności ich przyrody, zagospodarowania czy też degradacji środowiska. W dużej mierze decyduje bliskość i łatwa dostępność komunikacyjna oraz coraz popularniejszy środek lokomocji jakim jest własny samochód.

Wypoczynek w strefach podmiejskich stał się już pewnym stylem życia mieszkańców dużych miast.

PIŚMIENNICTWO

- Dziegieć E., Liszewski S., 1984, *Strefy podmiejskie jako tereny wypoczynkowe dla mieszkańców dużych miast w Polsce*, "Problemy Turystyki", nr 2, Instytut Turystyki, Warszawa.
- Epelbaum H., 1987, *Gmina Nieporęt jako teren turystyczno-wypoczynkowy*, maszynopis pracy magisterskiej w Katedrze Geografii Miast i Turyzmu UŁ, Łódź.
- Groch J., 1977, *Letnie domki na Zarabiu jako przykład budownictwa rekreacyjnego dla mieszkańców Krakowa*, Folia Geographica, Series Geographica-Oeconomica, vol. X, Kraków.
- Jackowski A., Warszzyńska J., 1979, *Wybrane zagadnienia z geografii turystyki*, Folia Geographica, Series Geographica-Oeconomica, vol. XII, Kraków.
- Jasiński A., 1990, *Zagospodarowanie rekreacyjne strefy podmiejskiej Warszawy*, [w:] *Kształtowanie układów ekologicznych w strefie podmiejskiej Warszawy*, SGGW-AR, Warszawa.
- Jasiński A., Kowalczyk A., 1990, *Zagospodarowanie rekreacyjne obszaru modelowego Nieporęt*, [w:] *Kształtowanie układów ekologicznych w strefie podmiejskiej Warszawy*, SGGW-AR, Warszawa.
- Krzybowska-Kostrowicka A., 1990, *Przydatność rekreacyjna środowiska przyrodniczego województwa stołecznego warszawskiego*, [w:] *Kształtowanie układów ekologicznych w strefie podmiejskiej Warszawy*, SGGW-AR, Warszawa.
- Liszewski S., 1987, *Geneza i rozwój osiedli wypoczynkowych w okolicach Łodzi*, "Acta Universitatis Lodziensis", Turyzm nr 3, Łódź.
- Matczak A., 1984, *Dostępność komunikacyjna terenów wypoczynkowych w strefie podmiejskiej Łodzi*, Przegląd Ekonomiczno-Społeczny m. Łodzi, nr 9, Łódź.
- Matczak A., 1985, *Funkcja wypoczynkowa strefy podmiejskiej Łodzi*, "Acta Universitatis Lodziensis", Folia geographica, nr 5.
- Matczak A., 1986, *Przyrodnicze podstawy organizacji wypoczynku w strefie podmiejskiej Łodzi*, "Acta Universitatis Lodziensis", Turyzm nr 2.
- Matczak A., 1987, *Ruch wypoczynkowy w strefie podmiejskiej Łodzi*, "Acta Universitatis Lodziensis", Folia geographica, nr 8.
- Matczak A., 1991, *Przemiany przestrzenne wsi położonych w strefie podmiejskiej Łodzi na przykładzie rejonu Grotnik*, "Acta Universitatis Lodziensis", Folia geographica, nr 14. *Rocznik Statystyczny*, 1993, GUS, Warszawa.
- Straszewicz L., 1954, *Strefa podmiejska Łodzi*, "Przegląd Geograficzny", z. 4.

Dr Jolanta Jakóbczyk-Gryszkiewicz
Katedra Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
al. Kościuszki 21
90-418 Łódź

Wpłynęło:
10 grudnia 1994 r.